

Suyun İzlerini Keşfediyoruz

KANYONLAR

Daha önce bir bahçeyi sularken akan suyun oluşturduğu küçük çukurlukları fark ettiniz mi? Su tıpkı bu küçük örnekte olduğu gibi gezegenimizin yüzeyindeki dev kayalarda da büyük değişimlere neden olur. Ancak bu süreç çokook uzun zaman alır ve yeryüzünde olağanüstü şekiller oluşturur. Doğanın harikalarından biri olan kanyonları keşfetmeye hazır mısınız?

Bir ya da birden fazla mineralin büyük kütleler hâlinde bir araya gelmesiyle oluşan katı yapılara kayaş denir.

Kanyonlar genellikle bir akarsuyun kayaları aşındırmasıyla oluşan yeryüzü şekilleridir. Milyonlarca yıl boyunca akan sular yeryüzünde dar ve derin bir yarığın açılmasına yol açabilir. Ayrıca suyla taşınan çakıl ve taş gibi maddeler de âdeta zımpara etkisi göstererek nehir yatağını aşındırır, derinleşmesine ve genişlemesine katkı sağlar. Kayaların sert ya da yumuşak yapıda olması ve yer kabuğunu meydana getiren levhaların hareketi gibi etkenler de kanyonların oluşmasında rol oynar.

ABD'nin Arizona eyaletinde bulunan Büyük Kanyon, dünyanın en ünlü kanyonlarından biri. Bilim insanları bu devasa kanyonun 5 ila 70 milyon yıllık bir geçmişi olduğunu düşünüyor. Colorado Nehri'nin kayaçları aşındırarak oluşturduğu kanyon 446 kilometre uzunluğunda yani Ankara ile İstanbul arasındaki mesafe kadar. Kanyonun derinliği 1.857 metreye, genişliğiyse 30 kilometreye ulaşıyor.

Büyük Kanyon'un her 200 yılda 30 santimetre kadar derinleşmeye devam ettiği düşünülüyor.

Kanyonlar yalnızca eşsiz manzaralar sunmakla kalmaz, aynı zamanda Dünya'nın milyonlarca yıllık geçmişinin izlerini de taşır. Bilim insanları kanyonların yüksek duvarlarını oluşturan katmanları inceleyerek tarih boyunca yaşanan iklim değişikliği, volkanik patlama, deprem gibi doğa olayları hakkında bilgi elde eder. Kanyonlar fosil bilimcilerin de önemli araştırma alanlarından biridir.

Muhteşem doğal güzelliklere sahip ülkemizin birçok şehrinde kanyonlara rastlanır. Burası Uşak'ta bulunan ve Türkiye'nin en uzun kanyonu olan Ulubey Kanyonu. Ulubey ve Banaz çayları boyunca devam eden kanyonun uzunluğu 77 kilometre. Geniş bir alana yayılan kanyon, seyir terasından izlenebilen etkileyici bir doğa manzarası sunuyor.

Burası ise Kastamonu'daki Horma Kanyonu. Yaklaşık 4 kilometre uzunluğundaki kanyonun duvarlarına kurulan ahşap platform, ziyaretçilere eşsiz bir doğa yürüyüşü fırsatı sağlıyor. Platform, kanyonun sonunda bulunan Ilıca Şelalesi'ne kadar uzanıyor. Doğa meraklıları ve fotoğraf çekmeyi sevenler bu kanyonu ziyaret ederek keyifli vakit geçirebilir.

Köprülü Kanyon da ülkemizin en bilinen kanyonlarından biri. Antalya'da bulunan kanyon adını Köprüçay Nehri üzerine kurulu tarihî köprülerden alıyor. Burada rafting, kano ve kanyon geçişi gibi sporlar yapılıyor. Bu yönüyle kanyonlar hem doğaseverler hem de sporseverler için çeşitli etkinlik imkânları sunuyor.

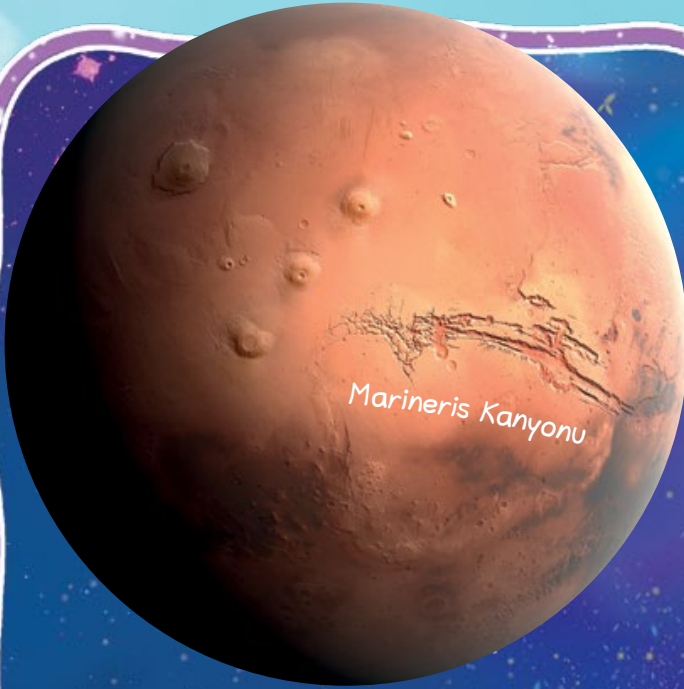
Peki sizin yaşadığınız yere yakın bir kanyon var mı?

Karaların yanı sıra okyanusların derinliklerinde de kanyonlar bulunuyor. Deniz altı ya da su altı kanyonları adı verilen bu oluşumlar genellikle kıtaların kıyı bölgelerinde yer alıyor. Nehirlerin okyanusa taşıdığı su ve tortuların tabanı aşındırmasıyla ya da levhaların hareketiyle oluştuğu düşünülüyor. Bilim insanları özel su altı araçlarıyla dalış yaparak bu kanyonların kayaç yapısını, gezegenimizin geçmişine dair ipuçlarını ve buralarda yaşayan deniz canlılarını inceliyor.

Karada, okyanusların derinliklerinde ya da başka bir gezegende bulunan ve milyonlarca yıllık geçmişe ışık tutan kanyonlar araştırmacıların ilgisini çekmeye devam ediyor.

Güneş sisteminin en büyük kanyonu ise Mars'ta. Marineris adı verilen kanyon, gezegenin yüzeyinde dev bir yarık gibi görünüyor. Volkanik etkinlikler sonucu ortaya çıktığı düşünülen bu dev kanyon neredeyse 4 bin kilometre uzunluğunda. Kanyonun bazı bölümlerinin genişliği 600 kilometreye, derinliği ise 8 kilometreye ulaşıyor.